

Betim
Muço

BIBLIOTEKA
SHTETIT

SH-32

17198

SKICA E TREGIME

EKSPRES

814-52

14198

BETIM MUÇO

EKSPRES

— Skica e tregime —

20/5

SHËNJA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

SHËRBIMI NË N.

Shiu derdhej mbi pardesynë time. Ndonjë pikë më hynte në qafë dhe kjo ishte e bezdisshme. Ecja ngadalë nga hoteli tek ai «bar» i vogël që më pëlqente shumë. U futa brenda, Fshiva flokët.

— Një kafe me pak — i thashë. Ç'është e vërteta, kafeja më pëlqente më tepër e ëmbël, por ja që kisha ca mendime, sigurisht nga sa kisha parë, se burrat e vërtetë e pinin kafënë të hidhur. Pija dhe ndiqja rrëketë e shiut që gjarpëronin në xhamet e mëdha të «barit». Papritur e ndjeva veten të qetë e të kënaqur. Kalova ca minuta kështu. Pastaj m'u kujtua shkrimi që duhej të bëja dhe u shqetësova. Gjithmonë në fillim më mbërthente një ndjenjë e pasigurt për të kapur temën, pastaj ecja mirë. Kisha dy ditë dhe kisha fare pak material. «Nejse, do bëjmë si do bëjmë,» i thashë vetes. Pastaj diç i thashë kamerierit, për atë që binte shi dhe që klientë kishte pak. Ky kamerier më pëlqente. Kur dje mori vesh se isha gazetar, m'u afrua:

— S'është puna te shiu, i dashur, joo, — tha duke e theksuar fort jo-në — lagjja e jashtme e qytetit është përmbytur, qamet i madh ky... edhe fshatrat përreth. U dha alarmi, është shpallur aksion

rrufe. E diel, e diel, po njerëzit janë atje — dhe nxori me fshesë ujin që kishte hyrë te dera. Heshta.

«Si s'mora vesh?» shava veten. Pagova. Pas pak ecja me hapa të mëdhenj duke kapërcyer gropat e rrugës të mbushura me ujë. Qe shi me rrebesh dhe pardesyja ime kërkëllinte si teneqe. Pikat në qafë tani s'i ndieja më. Në këpucë më kishte hyrë ujë.

— Alarm! — thashë. — Uji në hambar! — dhe shpejtova hapat. Një gumëzhitje makine. Një «Gaz» kërcente mbi gropat duke hedhur anash ujin e tyre të verdhë. Fshiva buzët dhe hundën me pëllëmbë. «Siç duket do të kem një pamje për të ardhur keq, mendova, meqë ndaloj.» Kur u ula në ndenjese, e ndjeva plotësisht kontaktin me rrobat e lagura. Pa-pa, sa gjë e keqe është kjo!

— Qenke lagur, shok, — tha burri që rrinte përpara, veshur me një xhakëtë e kasketë lëkure — ku shkon?

— Atje, — bëra me dorë — ku janë të gjithë. — S'më foli më.

— A telefonoi Tefiku? — pyeti njërin prej atyre që rrinin pas.

— Jo, shoku Pipi, — tha ai — dërguam një njeri.

• «Qenka sekretari!» thashë dhe e pashë me vërejtje.

— Traktorët kanë dy orë që janë nisur, — tha burri tjetër pas — do të kenë bërë goxha punë tani. — Fjalët e fundit i shqiptoi të ndara në rrokje, pasi «Gazi» ra në një gropë dhe kërcëu disa herë. Shoferi qe përkulur mbi timon dhe, kohë pas kohe, fshinte me një leckë xhamin përbrenda. Iu afruam lumit. Atëherë shqova zinxhirin e gjatë të njerëzve.

— Mbaje, — thirra — do të zbres... ju lutem —

shtova pastaj. Kisha dalluar punëtorët e ofiqinës ku pata qenë një ditë më parë.

— Ama me këta çapajevët qenke ti? Hajde, punë të mbarë, shok! — Sekretari më përshëndeti me dorë. Shiu kërkëlliste prapë mbi pardesynë time.

— Oh, — tha njëri nga punëtorët — po ti?!

Kujtesën e kisha mirë: «Ky është Gjon Nika», thashë me vete. Toka duart me të e me nja dy-tre të tjerë.

S'prita shumë, rrëmbeva një lopatë. Djemtë u panë në sy. Tundën kokat. Balta ngjitej e të këpuste krahët. Më mërziti pardesyja, «fësh-fësh, fësh-fësh», le që s'durohej me atë kërkëllitjen nga shiu. E hopa. Pranë nesh ujët e lumit rritej. Qe një rritje e ngadalshme, por kërcënuese. Herë pas here i hidhja sytë mbi atë hapësirë të gjerë që lëvizte, me ujin e verdhë, ku shfaqeshin trungje, degë, trarë shtëpish, bile dhe një djep fëmijësh pashë. Kjo e fundit më bëri të mendoja se lumi ngjante me një bollë të verdhë e të neveritshme, megjithëse, pas kësaj, zura të vrisja mendjen se a ka bollë të verdhë. Erdhi një makinë me gurë. Zumë ta shkarkonim.

— Jo aty, — u thirra punëtorëve në krahun tonë — uji po sulmon këtu... o burra, këtu! — Hezitan.

— Mirë e ka djali, atje, — u hodh një burrë i vjetër flokëbardhë — po çau aty, na shkon dëm gjithë puna. — Një këmbë m'u fut në baltë gjer në gju. Merrja frymë me vështirësi. U lodha. «Ë, qerrata, thashë, ke kohë që s'ke punuar.» Dikush po më thoshte se i pëlqente shumë një shkrimi im. Më kujtohej ky djalë. Skuqej si çupë dhe shkruante vjersha, më duket.

— Ëhë — i thashë. Atë çast shkava. Dikush

thirri. Më zgjatën një bisht lopate dhe dola nga lumi. Shfryva ujin nga hundët. Më erdhi për të qeshur me veten dhe me shiun. Më hodhën një peliçe krahëve. S'di si u ndodh dhe shoku Pipi aty.

— Ee... — qeshi — bëre banjë, ë? — Iu kthye dikujt: — Thuaji Mitit ta shpjerë shokun në shtëpi e të vijë aty tek ura.

— Jo, — i thashë — mirë jam, faleminderit.

Do të ftohesh kështu... po ti, mor i uruar, çof ke ardhur dhe me këto rroba!... — qeshi. Tunda dorën.

— Nejse — thashë. Shkova afër Gjon Nikës. Sekretari eci tej me pantallonat e përbaltura. Zhvesha bluzën dhe e shtrydha. Më detyruan të vishja një xhup pambuku. Lumi kishte mbetur si i shtangur nën pritë dhe, atje ku çikej me atë masë balte e gurësh, rruazat e shkumës e tregonin të tërbuar, të neveritshëm, të pafuqishëm përpara nesh. Ai djali i vjershave seç më tha diçka tjetër:

— Vjet e ke shkruar, — tha — ...s'më kujtohet titulli, ... eh...

— Lëre, — i thashë — në drejt të vejë! — dhe m'u bë qejfi që një gur i madh që hodha, ra tamam atje ku duhej. Ngrita kokën. Njerëzit nxinin deri larg, anës lumit. Atje gulçonin dhe buldozerët. Në fshatin përtej ushtarët po ndihmonin për shpërnguljen e familjeve të përmbytura. Sekretari i partisë po dukej prapë për këtej. Bënte me dorë dhe diç i thoshte atij që kishte në krah. U afruan. Qe llangosur i tëri me baltë. U pamë në sy dhe qeshëm.

— Ja, — tha — shkruaj për këtë çapajevin, megjithëse kishte ardhur si për dasmë — qeshi e bëri me dorë nga unë. S'e kuptova. Ktheva kokën

pas. Dëgjova që më thirrën në emër. U pamë në sy me Andrenë dhe ia dhamë gazit të dy, unë me gjithë shpirt, ai i habitur me pamjen time.

— Andrea, po ti? — i thashë. E kisha shok dhe koleg Andrenë. Gjon Nika diç i thoshte për mua dhe shoku Pipi qeshi me të madhe.

— Ha, ha... pa shih, pa shih!...

— Ç'kemi andej? — pyeta Andrenë, që akoma s'i qe zhdukur habia e s'qe sqaruar.

— Hiç, — tha — shefi të ka sharë.

— Më ka sharë, ë?... — Mirë, or, mirë — krova kokën e lagur. Shiu po pakësohej. Qesha. Diç po më thoshte Andrea. Unë tundja kokën. Dhe mendoja se si do të thahesha në hotel, dhe mendoja se si sportelistja e mirë ndoshta mund të më gjente një hekur rrobash, dhe mendoja se do të bëja një shkrim të mirë. Pastaj e ndjeva veten mirë.

HEROIKISHT

Kur u largua tymi, krismat kishin heshtur. Ana tjetër e shtëpisë akoma digjej.

— Hände hoch! — u dëgjua po ai zë.

Selfoja ngau mustaqet.

— S'kam dëgjuar më pis zë se ky, për ideal... ç'thua ti, Rrapi, ë? — foli.

Rrapi luajti shulin e pushkës.

— Edhe dy fishekë na mbetën... për vete. —

U panë në sy. Selfoja buzëqeshi.

— Sille një, atë që çirret kështu, do ta dërgoj në të s'ëmës, ti mbaja atij që hidhte granatat te qoshja, ja... ja tek duket firauni.

Selfoja u var duke rënkuar nëpër trarët. Rrapi shtiu. Dikush klithi andej. Pastaj një mori armësh u përgjigj. Katër pesë gjermanë kapërcyen avllinë nga pas shtëpisë. Selfoja tërhoqi këmbëzën. Krismë. Pastaj një helmetë u përpoq me tringëllimë pas gurit. Selfoja u ngjiti sipër.

— Ashtu... — tha — se, për ideal, më gërryen-te zorrët e barkut ai zë.

Pastaj u panë në sy. Rrapi ishte i ri, djalë qyteti, Selfoja fshatar; përtej të dyzetave.

— E, ore, u mërzite, o Rrapi, e pse, o derë-

bardhë, të vrisnim veten... le të na vrasë gjermani, po të jetë për të vrarë, gjermani ka fishekë boll.

Selfoja qeshi, pastaj u shëmtua nga dhembja e plagës. U panë në sy.

— E po, mirë luftuam, ë, Rrapi?

— Mirë luftuam, o Selfo.

— A puthemi një herë, o Rrapi? — Dhe u puthën buzë më buzë. Pastaj Selfoja i rrahu gjurin shokut e ia dha të qeshurit.

— O-ho-ho... të mora për çapaçul, kur erdhe në çetë, o Rrapi. «Ky të luftojë», thashë, por qenke trim e përtej trimave, ore, për ideal.

Fishkëllyen plumbat. Cifla dërrasash kërcyen nëpër dhomë. Poshtë dëgjoheshin zëra gjermanësh. Rrapi zuri pushkën nga gryka.

— Shshsht!... — bëri Selfoja. — Dëgjo, s'kemi kohë, mës kundërshto, Rrapi, do të të lidh e do të hiqesh si hafieja e Ethem beut, që vramë. Ata s'dinë gjë, se edhe zoti Ethem u bën selam andej...

— Selfo, ç'bën, Selfo?! Më lër, bashkë luftuam, bashkë do... lërmë pra, Selfo!

— Rri urtë, mor, jahu, sh.... sht, e provojmë një herë de, s'bëhet qameti.

Selfoja, duke u rrudhur herë pas here nga dhembja, e lidhi me një litar të trashë.

— Dëgjo, t'u thuash se partizanët janë në Qafë të Gjarprit që, kur të venë këta gjer te gryka e t'u rrokullisin shkëmbin, ta mbushin honin me atë «Hail Hitlerin» e tyre, hë...

Rrapi s'mundi të fliste. Kur Selfoja i futi në gojë një leckë me erë të athët, ai ndeju mustaqet e tij të ashpra ta çiknin në fytyrë, pastaj hapat e tij që rendën poshtë. Sytë iu mbushën me lotë.

— Selfo, Selfo! — gulçonte ai. Poshtë u bë zhurmë. Klithma. Ashtu shtrirë mbi dyshe-menë e copëtuar, Rrapi dëgjonte të sharat e mbytura të Selfos. U përpoq të ngrihej. Shpatulla i theri. Ra.

* * *

Oto Krigeli shikonte përtej xhamit.

— Ja, ky është një fshat shqiptar, fshat i bukur, por ka diçka të egër. Thonë se ka kaluar Bajroni këtej. — Dhe mendoi se ç'vargje mund të hidhte në bllokun e tij nga kjo krahinë. Ishte poet Oto Krigeli, shkruante vjersha. Por ishte dhe kapiten Oto Krigeli dhe digjte fshatra me batalionin e tij. Lëshoi perden dhe eci nëpër dhomë. Ia nguli sytë një fotografie në mur. Një burrë i vrazhdë, me mustaqe e feste, mbështetur mbi një pushkë të vjetër, e shikonte që andej.

— Popull i egër — tha Oto Krigeli dhe u mendua. — Ky partizan na vrau shumë dhe është i qetë... sa i qetë! Interesant... dhe e di se fare pak jetë ka për të... Racë e çuditshme.

— Kurt! — thirri. Një ushtar hyri dhe përplasi çizmet. — Të niset i lidhuri me një shoqërues në komandë. Një motoçiklist të shpjerrë këtë letër te major Shelge, urgjent. Qartë?

— Javol! — Kurti përplasi takat.

— Prit... sillni partizanin dhe përkthyesin.

Përsëri përplasje takash. Kurti doli... Kur hyri te dera, Selfoja u kërrus. Pa një karrige dhe u ul. Gjermani që rrinte pas, e goditi me automatik në brinjë: ,